

Vergaderjaar 2002–2003

28 923

Instelling van twee themacommissies

Nr. 1

BRIEF VAN HET PRESIDIUM

Aan de leden

Den Haag, 28 mei 2003

Inleiding

De Kamer heeft op 15 april 2003 een wijziging van het Reglement van Orde aanvaard die het mogelijk maakt themacommissies in te stellen (TK 28 822, nr. 2). Doel van de themacommissie is visieontwikkeling en het streven naar samenhang en coördinatie van het beleid. Het Presidium legt u hierbij enkele punten ter instemming voor. Allereerst wordt dieper ingegaan op het doel van de themacommissie. Vervolgens worden nieuwe experimentele werkwijzen beschreven. Tot slot gaat het stuk in op de samenwerking met de vaste commissies, de samenstelling van de themacommissies en het budget.

De punten uit deze brief vindt u terug in de startnotities voor de themacommissies voor het ouderenbeleid en voor het technologiebeleid, die tegelijk ter besluitvorming aan de Kamer worden voorgelegd. Daarna kunnen de themacommissies een begin maken met hun werkzaamheden.

Doel Themacommissies: visieontwikkeling, coördinatie en samenhang

Doel van de themacommissie is de politieke meningsvorming over belangrijke maatschappelijke vraagstukken te bevorderen. Het gaat hierbij om

- a) onderwerpen die meer dan één ministerie aangaan, en
- b) toekomstgerichte onderwerpen, waarvoor de commissies kaderstellende activiteiten zouden kunnen ontwikkelen.

De themacommissie kan ertoe bijdragen dat het parlement meer dan tot dusver anticiperend, initiërend en daardoor agendabepalend kan optreden bij oordeels- en besluitvorming over (nieuwe) technologische of maatschappelijke ontwikkelingen. Daarmee kunnen nieuwe kaders voor beleid worden gecreëerd. Het zoeken naar coördinatie en samenhang in het beleid maken daar deel van uit. De doelstelling van de commissie is er in

elk geval op gericht om activiteiten en resultaten neer te leggen in een of meer documenten die voor het einde van de zittingsperiode aan de Kamer worden aangeboden. Daarnaast kan op basis van de verworven inzichten debat in de Kamer worden geïnitieerd over daartoe aanleiding gevende ontwikkelingen.

Themacommissies voor ouderenbeleid en technologiebeleid

Het Presidium heeft gekozen voor twee themacommissies. Een voor het ouderenbeleid en een voor het technologiebeleid. De themacommissie Ouderenbeleid krijgt als taak toekomstige politieke, maatschappelijke, economische vragen die gerelateerd zijn aan de vergrijzing van de samenleving in samenhang te inventariseren en te behandelen. De themacommissie dient in elk geval de behandeling van de notitie over het intersectorale ouderenbeleid die de regering voor het eind van het jaar 2003 heeft aangekondigd voor haar rekening te nemen. Daarnaast en daarenboven dient de themacommissie met een aantal eigen initiatieven te komen om aan de maatschappelijke en politieke oordeelsvorming bij te dragen.

De themacommissie voor het technologiebeleid krijgt de taak politiek relevante aspecten (economisch, sociaal, ethisch, internationaal) van technologieontwikkeling in een samenhangend en beleidssector overstijgend perspectief te behandelen. Het accent zal daarbij – conform de taakstelling voor themacommissies – liggen op (mogelijke) toekomstige politieke, maatschappelijke en normatieve vragen.

Voor beide themacommissies zijn startnotities opgesteld. Deze treft u bij deze brief.

Nieuwe werkwijzen

Bij de instelling van themacommissies zijn er mogelijkheden met nieuwe werkwijzen te experimenteren. De themacommissies kunnen een duidelijke meerwaarde krijgen wanneer groepen uit de samenleving nadrukkelijk betrokken worden bij de visieontwikkeling. Buitenlandse parlementen hebben al geëxperimenteerd met nieuwe technieken om tot meningsvorming te komen. Gedacht kan worden aan de onderstaande voorbeelden:

Consensusconferentie

In Denemarken is veel ervaring opgedaan met het organiseren van consensusconferenties. De consensusconferentie geeft «gewone burgers» de gelegenheid om een bepaalde ontwikkeling te beoordelen en zich een visie te vormen over de mogelijke toepassingen en gevolgen. Tijdens de conferentie vindt een dialoog plaats tussen een panel van burgers (ca 15) en deskundigen. Vervolgens moet het panel tot consensus komen over een slotverklaring. Het unanieme slotdocument wordt door het panel voorgelegd aan parlementsleden. In Denemarken hebben de resultaten van consensusconferenties herhaaldelijk geleid tot maatschappelijk en politiek debat en zelfs bijgedragen aan de ontwikkeling van nieuwe wet- of regelgeving.

Toekomstpanels

Een ander Deens initiatief betreft een zogeheten toekomstpanel. Zo'n panel, bestaande uit politici, kan worden ingezet om na te denken over toekomstige ontwikkelingen op een professionele en partijpolitiek overstijgende wijze. Het gaat hier om politiek aangestuurd toekomstgericht onderzoek, met daarbij uitdrukkelijk aandacht voor maatschappelijk debat.

Het project wordt zodanig opgezet dat politici de gelegenheid krijgen om als het ware op een pre-politieke wijze een veelomvattend overzicht te krijgen van en discussie te voeren over een of meer toekomstige ontwikkelingen. Daarbij worden in principe geen inhoudelijke beperkingen aan discussies en debatten gesteld.

Scenariostudies

De methodiek van het (doen) uitvoeren van scenariostudies is onder meer ontwikkeld door Shell. De methode wordt tegenwoordig door veel andere organisaties op tal van terreinen gebruikt. Scenario's zijn beschrijvingen van de toekomst, gebaseerd op visie en onderzoek. Of, zoals bij Shell wordt gesteld: scenario's zijn coherente en geloofwaardige verhalen over alternatieve toekomsten. Scenariostudies kunnen politici uitdagen verder te kijken dan de korte termijn.

Hoorzittingen naar Amerikaans model

In de Amerikaanse Senaat en het Huis van Afgevaardigden vormen hoorzittingen veel meer dan hier onderdeel van de dagelijkse parlementaire praktijk. Ze zijn minder vrijblijvend dan het Nederlandse equivalent. In de Amerikaanse samenleving wordt er ook veel belang aan gehecht. Er zijn websites en databases met agenda's en informatie over de talrijke hearings die dagelijks worden gehouden.

Gebruik van Internet

Ook het Internet biedt tal van mogelijkheden om te experimenteren met nieuwe, interactieve werkvormen. Te denken valt aan: debat-sites, chatsessies, opiniepeilingen.

De ervaring in Nederland met deze nieuwe werkwijzen is beperkt. Het voorstel is daarom om de themacommissies te vragen nadrukkelijk te experimenteren met deze technieken en hierover afzonderlijk te rapporteren aan de Tweede Kamer.

Samenwerking tussen vaste commissies en themacommissies

Themacommissies zijn gericht op visieontwikkeling en het zoeken naar coördinatie en samenhang in het beleid. De taak van vaste commissies ligt op het terrein van wetgeving en controle op het regeringsbeleid. Dit verschil in taak zal problemen bij het afstemmen van de werkzaamheden voorkomen. In principe behoeft er dus geen afstemmingsprobleem te bestaan.¹

¹ Om de coördinatie en samenhang in het beleid te bevorderen wordt aan leden van de themacommissie de mogelijkheid geboden deel te nemen aan beraadslagingen van de vaste commissie voor zover deze betrekking hebben op het onderwerp van de themacommissie.

Deze gedachte sluit aan bij artikel 34, lid 3 van het Reglement van Orde dat luidt: Een commissie kan een of meer leden van de Kamer, die lid noch plaatsvervangend lid van de commissie zijn, op hun verzoek toestemming verlenen een andere commissievergadering dan bedoeld in het tweede lid bij te wonen; in dat geval is het betreffende lid bevoegd aan de beraadslaging deel te nemen.

Bij het ontwikkelen van een toekomstvisie kan de themacommissie het nodig (onderdelen) van het tot nu toe gevoerde beleid tegen het licht te houden, teneinde op verantwoorde wijze beleidsaanbevelingen gericht op de toekomst te kunnen doen. Bijvoorbeeld door analyses van het gevoerde beleid op te stellen. Ook het zelfstandig doen van onderzoek door de themacommissie behoort tot de mogelijkheden voor zover dit valt binnen het kader van de themacommissie.

Met deze uitgangspunten blijft de rol van de vaste commissie helder terwijl ook de themacommissie een serieuze rol krijgt in het parlementaire bestel.

Tot slot enkele praktische zaken

Omvang

Om de slagkracht van de themacommissie te vergroten is de omvang vergelijkbaar met tijdelijke commissies, d.w.z. maximaal één lid en één plaatsvervangend lid per fractie.

Evaluatie

Het Presidium stelt voor het functioneren van de themacommissies voor het zomerreces 2004 te evalueren.

Kosten

Het Presidium zal een besluit nemen over het budget van de themacommissie wanneer de themacommissies een werkplan en daarbij behorende begroting hebben opgesteld.

Ondersteuning

De themacommissies zullen worden bijgestaan door een griffier en naar behoefte door stafmedewerkers, medewerkers van het OVB en medewerkers van de DIV. Voorzover nodig kunnen zij ook (tijdelijke) medewerkers van buiten aantrekken.

De Voorzitter

De Griffier

Instelling themacommissie Ouderenbeleid

Het Presidium stelt de Kamer voor een themacommissie Ouderenbeleid in te stellen. Het ouderenbeleid is over zoveel ministeries, gemeenten en sectoren verdeeld dat de instelling van een themacommissie zinvol is. De themacommissie krijgt de opdracht integrerend beleidsvormend denken over de maatschappelijke integratie van ouderen voor de korte en middellange termijn te bevorderen. Ter toelichting op dit voorstel heeft het Presidium het volgende overwogen.

1. Inleiding: waarom een themacommissie Ouderenbeleid?

Er is alle aanleiding om aandacht te besteden aan het ouderenbeleid. De problemen zijn groot door demografische ontwikkelingen: het aandeel ouderen neemt toe in een nog groeiende bevolking. De behoefte aan zorg neemt sneller toe dan op grond van demografische ontwikkelingen verwacht zou kunnen worden, bijvoorbeeld door de stijging van de gemiddelde leeftijd. De financiële problemen die hiermee samenhangen worden nog vergroot door de ontwikkelingen op de financiële markten. Daarnaast vragen ook beleidsombuigingen zoals de verschuiving naar relatief meer extramurale voorzieningen aandacht. Het is belangrijk dat de overheid daar investeert waar het rendement op het welzijn van ouderen het meest mee gediend is.

In de VWS-begroting voor 2003 kondigt de regering een strategische verkenning aan van de coördinatie van het intersectoraal ouderenbeleid voor de termijn tot 2010 met een doorkijk naar 2030. Van mening dat het ouderenbeleid ook in de Kamer integraal behandeld moet worden diende mevrouw Vietsch bij de behandeling van deze begroting een motie in die vraagt om een «interdepartementale» commissie Ouderenbeleid, die aandacht zou moeten besteden aan de vele problemen die samenhangen met de vergrijzing. Het zou moeten gaan over alle elementen van ouderenzorg waar de overheid bemoeienis mee heeft. In een bijlage bij deze notitie wordt een beeld gegeven van de interdepartementale betrokkenheid bij het ouderenbeleid.

Met de instelling van de themacommissie Ouderenbeleid wordt uitvoering gegeven aan de motie Vietsch (28 800 XVI, nr. 61), die de Kamer op 5 december 2002 heeft aanvaard.

2. Doelstelling

Het doel van de themacommissie Ouderenbeleid is een integrale visie op te stellen voor het op middellange en lange termijn te voeren ouderenbeleid. De themacommissie dient – op basis van analyse en van debatsactiviteiten met relevante actoren – bij te dragen aan de politieke oordeelsvorming over haalbare en wenselijke ontwikkelingen op het terrein van het ouderenbeleid en daarmee aanzetten te geven voor vernieuwende beleidsinitiatieven in politiek en samenleving. De activiteiten van de themacommissie moeten kaderstellend, anticiperend, initieënd en agendabepalend zijn.

Naar de mening van het Presidium kan het streven van de commissie er in elk geval op gericht zijn om activiteiten en resultaten neer te leggen in een of meer richting gevende documenten die voor het einde van de zittingsperiode aan de Kamer worden aangeboden. Daarnaast kan op basis van de verworven inzichten debat in de Kamer worden geïnitieerd over daartoe aanleiding gevende ontwikkelingen.

3. Taakomschrijving

De themacommissie Ouderenbeleid krijgt als taak toekomstige politieke, maatschappelijke, economische vragen die gerelateerd zijn aan de vergrijzing van de samenleving in samenhang te inventariseren en te behandelen. De themacommissie dient in elk geval de behandeling van de notitie over het intersectorale ouderenbeleid die de regering voor het eind van het jaar 2003 heeft aangekondigd voor haar rekening te nemen. Daarnaast en daarenboven dient de themacommissie met een aantal eigen initiatieven te komen om aan de maatschappelijke en politieke oordeelsvorming bij te dragen.

De themacommissie begint haar werkzaamheden met een korte eigen oriënterende studie van de belangrijkste vraagstukken inzake het ouderenbeleid om op basis daarvan te komen tot de vaststelling van een nader ingevulde agenda.

4. Werkwijze

De themacommissie vormt zich een oordeel over de wijze, waarop het ouderenbeleid gevoerd zou moeten worden door onderzoek van onderzochte problemen, knelpunten, ontwikkelingen, oplossingsrichtingen en wensen. De themacommissies kunnen een duidelijke meerwaarde krijgen wanneer groepen uit de samenleving nadrukkelijk betrokken worden bij de visieontwikkeling. Bij de instelling van themacommissies zijn mogelijkheden voorzien om met nieuwe werkwijzen te experimenteren. Voor nadere informatie over mogelijke werkwijzen verwijst het Presidium naar zijn algemene brief over themacommissies.

5. Tijdsplanning en resultaten

De themacommissie wordt ingesteld voor een zittingsperiode van de Kamer. Natuurlijk kan een nieuwe Kamer altijd besluiten de commissie opnieuw in te stellen. Maar in haar planning dient de commissie ernaar te streven tot resultaten te komen binnen de huidige zittingsperiode. De resultaten kunnen verschillend van aard en omvang zijn:

- Debatsactiviteiten: hoorzittingen, consensusconferenties e.d. zijn als zodanig al «resultaten»;
- Verslagen van deze bijeenkomsten waarbij het niet alleen om schriftelijke verslagen hoeft te gaan, maar bijvoorbeeld ook om beeld- of geluidsmateriaal;
- Een of meer voortgangsrapportages over (deel)thema's;
- Een afsluitend document met de belangrijkste bevindingen en conclusies, uitmondend in een lijst met aanbevelingen voor vernieuwende beleidsinitiatieven voor het ouderenbeleid;
- Plenair parlementair debat met de regering over de integrale beleidsnotitie Ouderenbeleid en over de eigen bevindingen en conclusies.

De themacommissie wordt verzocht haar werkzaamheden te starten met het opstellen van een plan van aanpak en dit plan aan de Kamer aan te bieden.

6. Ondersteuning

De themacommissie Ouderenbeleid zal worden bijgestaan door een griffier en naar behoefte door stafmedewerkers, medewerkers van het OVB en medewerkers van de DIV. Voorzover nodig kan zij ook (tijdelijke) medewerkers van buiten aantrekken.

Bij de verdere uitwerking is ook overleg en samenwerking met organisaties zoals bijvoorbeeld het Rathenau Instituut zinvol. Dit instituut heeft als taakstelling om bij te dragen aan maatschappelijke en politieke oordeelsvorming over de gevolgen van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen. Bovendien beschikt het instituut over een ruime ervaring met bovengenoemde «nieuwe» debattechnieken.

7. Enkele praktische zaken

Omvang

Om de slagkracht van de themacommissie te vergroten is de omvang vergelijkbaar met tijdelijke commissies, d.w.z. maximaal één lid en één plaatsvervangend lid per fractie.

Evaluatie

Het Presidium stelt voor het functioneren van de themacommissie Ouderenbeleid voor het zomerreces 2004 te evalueren.

Kosten

Het Presidium zal een besluit nemen over het budget van de themacommissie Ouderenbeleid, wanneer de themacommissies een werkplan en daarbij behorende begroting hebben opgesteld.

Uit de Voortgangsrapportage Ouderenbeleid blijkt dat meerdere ministeries betrokken zijn bij het ouderenbeleid:

VWS:	<p>Vereenzaming oudere vrouwen; Vrouwenhulpverlening; Categorale residentiële voorzieningen; Tegengaan leeftijdsdiscriminatie; Voorlichting over sport- en bewegingsmogelijkheden; Thuiszorg; Verzorgingshuizen; Persoonsgebonden budgetten voor thuiszorg en voor gehandicaptenzorg; Volume-uitbreiding thuiszorg; Medische zorg aan oudere patiënten door huisartsen; Doelmatigheid klinische geriatrie; Tekort gerieters; Onderlinge toetsing verpleeghuisartsen; Ouderenpsychiatrie; Ondersteuning vrijwilligerszorg; Terminale zorg; Ouderenpsychiatrie; Wijziging inkomensgrens ziekenfondsverzekering voor AOW-gerechtigden; Privacy in verpleegtehuizen; Inkomenspositie bewoners van verzorgingstehuizen; Risicoprofiel niet-winstbeogende instellingen; Beleidsbrief preventie en ouderen.</p>
OCW:	<p>Deelname aan cursussen en het aanbieden van een individueel leeraanbod; Ontwikkelen en geven van cursussen aan vrouwen met bestuurservaring; Levenslang leren; Permanente educatie; Onderzoek naar de behoefte aan onderwijs van ouderen; Stuurgroep NWO werkt stimuleringsprogramma Succesvol ouder worden uit; Haalbaarheidsonderzoek wetenschappelijk instituut verouderingsonderzoek; Evaluatie projecten Waardig ouder worden allochtonen;</p>
BZK:	<p>Leeftijdsgrenzen in wet- en regelgeving; Er is onderzoek naar de participatie van oudere werknemers in rijksdienst; Opstelling handleiding sociale veiligheid in en om zorginstellingen.</p>
Justitie:	<p>Preventieprojecten ouderen en veiligheid; Projecten verlaging slachtofferkans; Opstelling handleiding voor hulpverleners over ouderen-mishandeling.</p>
Financiën:	<p>Fiscale ouderenaf trek; Fiscale behandeling aanvullende oudedagsvoorzieningen; Extra ouderenaf trek voor alleenstaande ouderen met een laag inkomen; Extra fiscale aftrek voor chronisch zieken.</p>
VROM:	<p>Wijziging Bouwbesluit;</p>

- VWS: Vereenzaming oudere vrouwen;
 Voor ouderen geschikte en aangepaste woningen;
 Leerstoel TU-Delft integrale toegankelijkheidsbenadering in onderwijs;
 Verbeteren toegankelijkheid spoorwegstations;
 Levensloopbestendige woningen;
 Ouderenhuisvestingbeleid;
 Niet-winstbeogende instellingen met alleen verzorgings-
 tehuizen;
 SEV-programma: experimenten en kennisoverdracht over
 ouderenhuisvesting;
 Huursubsidieregeling specifiek voor ouderen;
 Groepswonen voor ouderen;
 Betaalbaarheid ouderenhuisvesting.
- V en W: Ondersteuning experimenten openbaar vervoer voor
 gehandicapten en ouderen; Aanschaf lage vloermaterieel;
 Onderzoek naar het verbeteren veiligheid verkeers-
 vervoerssysteem;
 Collectief vraagafhankelijk vervoer.
- SZW: Arbeidsparticipatie van ouderen;
 Arbeidsomstandigheden via de Arbo-wet;
 Terugdringing onvrijwillige uitstroom;
 Functioneel leeftijdsontslag;
 Verbetering kennis en vaardigheden ouderen;
 Combinatie van arbeid met zorg, scholing en bestuurlijke
 activiteiten;
 Flexibele pensionering;
 Verbod op ongerechtvaardigde leeftijdsgrenzen bij werving
 en selectie;
 Meldpunt sollicitatieklachten;
 Melkert-banen voor toezicht in buurten met veel ouderen;
 Onderzoek naar ervaringen met zorgverlof in de praktijk.
- EZ: Ouderen en technologie;
 Ontwerpspecificaties producten voor ouderen.

Instelling Themacommissie Technologiebeleid

Het Presidium stelt de Kamer voor een themacommissie Technologiebeleid in te stellen. De themacommissie krijgt de opdracht integrerend beleidsvormend denken over het technologiebeleid voor de korte en middellange termijn te bevorderen. Ter toelichting op dit voorstel heeft het Presidium het volgende overwogen.

1. Inleiding: waarom een themacommissie Technologiebeleid?

Technologie wordt wel omschreven als praktische kennis die gebruikt wordt om de natuurlijke en sociale omgeving van de mens te veranderen. Technologie is niet alleen een product van wetenschappers en ingenieurs. En het is zeker geen onafhankelijke kracht die van buitenaf volgens een innerlijke dynamiek op de maatschappij inwerkt. Politiek en samenleving kunnen de richting waarin de technologie zich ontwikkelt, beïnvloeden. Dat is ook noodzakelijk. Wetenschap en technologie zijn immers van groot belang voor de economische en sociale ontwikkeling van Nederland. Technologische ontwikkelingen leveren zowel een bijdrage aan de groei van de economie als aan de oplossing van tal van maatschappelijke problemen. Om die reden hebben regering en parlement in heden en

verleden op uiteenlopende wijze uitvoering gegeven aan de ontwikkeling van een gericht wetenschaps- en technologiebeleid. Toch wordt vanuit de samenleving, wetenschap en bedrijfsleven opgemerkt dat de politieke aandacht hiervoor nog tekort schiet en dat het accent te sterk gericht is op incidenten.

Een themacommissie biedt de mogelijkheid om politiek relevante aspecten (economisch, sociaal, ethisch, internationaal) van technologieontwikkeling in een samenhangend en beleidssector overstijgend perspectief te behandelen. Het accent zal daarbij – conform de taakstelling voor themacommissies – liggen op (mogelijke) toekomstige politieke, maatschappelijke en normatieve vragen.

2. Doelstelling

Doelstelling van de themacommissie is om – op basis van analyse en van debatsactiviteiten met relevante actoren uit wetenschap, bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties – bij te dragen aan de politieke oordeelsvorming over haalbare en wenselijke ontwikkelingen op het terrein van het technologiebeleid en daarmee aanzetten te geven voor vernieuwende beleidsinitiatieven in politiek en samenleving betreffende de ontwikkeling en toepassing van technologieën.

Naar de mening van het Presidium kan het streven van de commissie er in elk geval op gericht zijn om activiteiten en resultaten neer te leggen in een of meer richting gevende documenten die voor het einde van de zittingsperiode aan de Kamer worden aangeboden. Daarnaast kan op basis van de verworven inzichten debat in de Kamer worden geïnitieerd over daartoe aanleiding gevende ontwikkelingen.

3. Taakomschrijving

De themacommissie Technologiebeleid krijgt als taak (mogelijke) toekomstige politieke, maatschappelijke, economische en ethische vragen die gerelateerd zijn aan technologische ontwikkelingen, in samenhang te inventariseren en te behandelen.

Quick scan

Technologische ontwikkelingen vinden op tal van gebieden plaats. De taakstelling van de commissie kan daardoor breed en ongespecificeerd worden. Daarom verdient het volgens het Presidium aanbeveling als de commissie haar werkzaamheden zou beginnen met een verkenning, bijvoorbeeld in de vorm van een «quick scan». Zo'n quick scan zou allereerst een beeld kunnen schetsen van organisatie en opzet van het huidige technologiebeleid. Dat beleid valt onder de verantwoordelijkheid van meerdere ministeries. De Ministeries van Economische Zaken en OCW hebben de eerste verantwoordelijkheid voor het algemeen technologiebeleid. In dat kader hebben zij gezamenlijk de Adviesraad voor Wetenschaps- en Technologiebeleid (AWT) ingesteld. Afhankelijk van de mogelijke toepassingen van specifieke technologieën zijn ook andere ministeries betrokken bij technologische ontwikkelingen. Om een voorbeeld te geven: bij het biotechnologiebeleid zijn de volgende ministeries betrokken: EZ, OCW, VROM, VWS, LNV, BZK, BuZa en Justitie.

Daarnaast kan de verkenning inzicht geven in de meest veelbelovende technologieën, de te verwachten toepassingen, maar ook mogelijke risico's en maatschappelijke gevolgen. Mede op basis hiervan kan de commissie een nadere invulling van haar agenda bepalen. Daarbij wordt in elk geval het thema biotechnologie afzonderlijk geagendeerd. Biotechnologie roept immers veel maatschappelijke en ethische vragen op.

Kansen en bedreigingen liggen vaak dicht bij elkaar. Maar ook geldt dat de voortgang van de biotechnologie toch niet los kan worden gezien van andere technologieën. De maatschappelijke implicaties van zowel biotechnologie als andere technologieën zijn ingrijpend en moeten in onderlinge samenhang kunnen worden bestudeerd.

Technologieën

Ter oriëntatie van de commissie worden hier enkele technologieën aangeduid die gegeven de actuele «state of the art» door de themacommissie voor verdere studie en debat geagendeerd zouden kunnen worden:

- **Biotechnologie** Biotechnologie is een overkoepelend begrip dat van toepassing is op ingrijpen bij zowel mensen, dieren als planten. Meestal gaat het daarbij om genetische modificatie. Op dit veelomvattende terrein zijn ook de komende jaren nog tal van ontwikkelingen te verwachten. Enkele actuele – hier niet nader uit te werken – thema's zijn: genomics, stamcelonderzoek, voorspellende geneeskunde en genterapie.
- **Nanotechnologie** Nanotechnologie betreft niet één samenhangende technologie, maar eerder een verzameling trends in fysisch, chemisch en biologisch onderzoek met materie met een structuurgrootte die wordt uitgedrukt in nanometers (10⁻⁹ meter). Heel erg klein dus. Onderzoeken en toepassingen op nanoniveau leiden tot nieuwe eigenschappen van materialen. Nanotechnologie is een generieke technologie waar wereldwijd fors in geïnvesteerd wordt. Algemeen verwacht men dat nanotechnologie onder meer zal kunnen bijdragen aan ICT-toepassingen, biomedische toepassingen, nieuwe energiedragers, transportmiddelen, landbouwproductie en ook militaire toepassingen.
- **Informatie- en communicatietechnologie** Informatie- en communicatietechnologie (ICT) is al bijna een vanzelfsprekendheid die eerder vragen van beheersmatige aard oproept dan meer principiële of normatieve vragen. Toch zijn die vragen er wel. Ze concentreren zich rond begrippen als toegankelijkheid, tweedeling, pluriformiteit, kwetsbaarheid en natuurlijk privacy. Niet allemaal nieuwe thema's, maar zeker nog actueel.
- **(Kern)energie** De toekomst van de energievoorziening zal de komende jaren (opnieuw) de aandacht van de politiek vragen. Hoe zit het met de voorraden van de fossiele energie? Welke alternatieven zijn of komen beschikbaar? Een van die alternatieven is kernenergie. Kernenergie is een maatschappelijk controversiële technologie, waarover in de jaren zeventig en tachtig van de vorige eeuw heftig is gediscussieerd. Het ongeval met de kernreactor in Tsjernobyl in 1986 leidde tot uitstel van mogelijke plannen en deed daarmee de discussie over kernenergie verstommen. Maar de tijd lijkt rijp voor hernieuwde discussie. Zo is er de invloed van de Kyoto-doelstellingen op het gebied van CO₂-reductie in verband met de klimaatproblematiek, terrorisme, afhankelijkheid van olie, liberalisering van de Europese energiemarkt. Ook wordt gezocht naar oplossingen voor het kernafvalprobleem. Het kan een taak van de themacommissie zijn om – zonder noodzaak en druk van directe besluitvorming – na te gaan welke nieuwe feiten en argumenten op dit moment, onder invloed van technologische en maatschappelijke veranderingen, een rol spelen.

4. Werkwijze

De themacommissie vormt zich een oordeel over de wijze, waarop het technologiebeleidbeleid gevoerd zou moeten worden door onderzoek van ondervonden problemen, knelpunten, ontwikkelingen, oplossingsrichtingen en wensen. De themacommissies kunnen een duidelijke meerwaarde krijgen wanneer groepen uit de samenleving nadrukkelijk

betrokken worden bij de visieontwikkeling. Bij de instelling van themacommissies zijn mogelijkheden voorzien om met nieuwe werkwijzen te experimenteren. Voor nadere informatie over mogelijke werkwijzen verwijst het Presidium naar zijn algemene brief over themacommissies.

5. Tijdsplanning en resultaten

De themacommissie wordt ingesteld voor een zittingsperiode. Natuurlijk kan een nieuwe Kamer altijd besluiten de commissie opnieuw in te stellen. Maar in haar planning dient de commissie ernaar te streven tot resultaten te komen binnen de huidige zittingsperiode. De resultaten kunnen verschillend van aard en omvang zijn:

- Rapport met uitkomsten van «quick scan»;
- Debatsactiviteiten: hoorzittingen, consensusconferenties e.d. zijn als zodanig al «resultaten»;
- Verslagen van deze bijeenkomsten waarbij het niet alleen om schriftelijke verslagen hoeft te gaan, maar bijvoorbeeld ook om beeld- of geluidsmateriaal;
- Een of meer voortgangsrapportages over (deel)thema's;
- Een afsluitend document met de belangrijkste bevindingen en conclusies, uitmondend in een lijst met aanbevelingen voor vernieuwende beleidsinitiatieven in politiek en samenleving betreffende de ontwikkeling en toepassing van technologieën
- Plenair parlementair debat over bevindingen en conclusies met regering.

6. Ondersteuning

De themacommissie Technologiebeleid zal worden bijgestaan door een griffier en naar behoefte door stafmedewerkers, medewerkers van het OVB en medewerkers van de DIV. Voorzover nodig kan zij ook (tijdelijke) medewerkers van buiten aantrekken.

Bij de verdere uitwerking is ook overleg en samenwerking met organisaties zoals bijvoorbeeld het Rathenau Instituut zinvol. Dit instituut heeft als taakstelling om bij te dragen aan maatschappelijke en politieke oordeelsvorming over de gevolgen van wetenschappelijke en technologische ontwikkelingen. Bovendien beschikt het instituut over een ruime ervaring met bovengenoemde «nieuwe» debattechnieken.

7. Enkele praktische zaken

Omvang

Om de slagkracht van de themacommissie te vergroten is de omvang vergelijkbaar met tijdelijke commissies, d.w.z. maximaal één lid en één plaatsvervangend lid per fractie.

Evaluatie

Het Presidium stelt voor het functioneren van de themacommissie Technologiebeleid voor het zomerreces 2004 te evalueren.

Kosten

Het Presidium zal een besluit nemen over het budget van de themacommissie Technologiebeleid, wanneer de themacommissies een werkplan en daarbij behorende begroting hebben opgesteld.